

Рецензія

кандидата юридичних наук, доцента кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Білокурської Олени Валеріївни на дисертаційне дослідження

Гончара Олега Олександровича

«Процедура добору суддів Конституційного Суду»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дисертаційного дослідження. Рівень актуальності теми не викликає сумнівів та обумовлений в першу чергу тим, що в умовах сьогодення для забезпечення належного функціонування механізму конституційного контролю основне значення відіграє процедура формування незалежного, професійного та добросовісного складу органів конституційної юрисдикції. В залежності від того, наскільки якісний буде персональний склад Конституційного Суду України залежить в подальшому ефективність реалізації його повноважень щодо гарантування верховенства Конституції України, підтримання стабільності конституційного ладу та забезпечення дієвого механізму захисту прав і свобод людини та громадянина.

В період трансформації правової системи України, становлення людиноцентристської моделі публічної влади, утвердження принципу верховенства права та інституційного оновлення судової системи питання належної організації процедури добору суддів Конституційного Суду України набуває не лише теоретичного, а й виразного практичного значення.

Зазначена проблематика набуває в контексті сучасних політико-правових викликів, що постають перед Україною особливого значення в умовах функціонування правового режиму воєнного стану, а також необхідності забезпечення стійкості конституційного правопорядку в кризових ситуаціях. За таких умов Конституційний Суд України відіграє провідну роль щодо підтримання конституційної стабільності, що, своєю чергою, детермінує

підвищені вимоги до процедури добору суддів як первинного етапу формування інституційної спроможності Конституційного Суду України.

Підтвердженням ефективності функціонування органу конституційної юрисдикції, що прямо залежить від об'єктивності процедур формування складу такого органу, прозорості процедур добору суддів, змагальності та політичної нейтральності є переконливі події останніх років. Окремі недосконалості та завуальованість відповідних процедур створюють передумови для зниження рівня суспільної довіри до Конституційного Суду та певної його політизації, наслідком чого є виникнення конституційних криз. Водночас належно врегульована та ефективно реалізована процедура добору суддів слугує запорукою незалежності та інституційної легітимності органу конституційної юрисдикції.

Також актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена активним процесом євроінтеграції України. В розрізі дослідження зміст такого процесу полягає в імплементуванні міжнародних стандартів щодо функціонування органів конституційної юстиції, зокрема окремих рекомендацій міжнародних організацій щодо належної організації процедури добору суддів. Відповідно особливого значення набуває переосмислення національної моделі добору суддів Конституційного Суду України крізь призму європейського досвіду.

Слід додати, що на користь актуалізації теми слугує і такий чинник, як нещодавні зміни в національному законодавстві з питань процедури добору суддів Конституційного Суду, які спрямовані на вдосконалення конкурсних процедур щодо об'єктивності та прозорості та запровадження нових інституцій, зокрема, Дорадчої групи експертів. Враховуючи динамічність таких змін існує потреба у їх ґрунтовному науковому аналізі та виявленні окремих проблем правозастосування, що передбачає обґрунтування пропозицій щодо подальшого вдосконалення.

Рівень актуальності теми також обґрунтований і відсутністю комплексних досліджень присвячених тематиці процедури добору суддів Конституційного

Суду України. Наявність окремих досліджень характеризуються фрагментарним характером, не мають системного підходу та визначеної послідовності.

Відповідно, обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження «Процедура добору суддів Конституційного Суду» має важливе значення для розвитку національної правової доктрини, удосконалення законодавства та практики Конституційного Суду України є логічно виправданою та такою, що об'єктивно затребувана, зокрема, необхідністю удосконалення інституту процедури добору суддів Конституційного Суду в Україні та зарубіжних країнах. В цілому, ознайомлення з дисертацією О.О. Гончара дає підстави стверджувати, що зміст дисертації надав можливість автору системно та науково обґрунтовано досягти мети та вирішити завдання, які були поставлені на початку дослідження.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в межах науково-дослідних тем кафедри «Процесуальне право: теоретико-правові засади, нормативно-правове забезпечення та перспективні напрямки розвитку (державний реєстраційний номер 0120U103394) (2021–2025 рр.) і «Реформування процесуально-правових інститутів адвокатури, прокуратури та суду в умовах особливих правових режимів» (державний реєстраційний номер 0125U003449) (2025–2029 рр.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи зумовлений, насамперед, раціональною та логічно узгодженою структурою дисертаційного дослідження і є достатнім.

Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно, відзначаються взаємозв'язком і послідовністю. Використання доволі широкого спектра загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів.

Підґрунтям дисертаційного дослідження слугує значна джерельна база, що охоплює нормативно-правові акти України, практику національних судів,

міжнародні стандарти, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Залучення емпіричного матеріалу та аналіз судової практики сприяють підвищенню аргументованості висновків автора.

Зміст дисертації складається з: анотації, вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У *вступі* дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, чітко сформульовано мету і завдання дослідження. Мета, завдання та висновки дисертаційної роботи є взаємоузгодженими, а структура дослідження логічно обумовлена поставленою метою – теоретико-методологічною і організаційно-правовою характеристикою процедури добору суддів Конституційного Суду в Україні.

Обґрунтованим є визначення об'єкта дисертаційного дослідження як суспільних відносин у процесі добору суддів Конституційного Суду, а також предмета дослідження – процедура добору суддів Конституційного Суду в Україні.

Серед найбільш важливих наукових результатів дисертаційного дослідження доцільно відзначити наступні.

У *Розділі 1* дисертаційного дослідження розглядаються теоретико-методологічні засади процедури добору суддів Конституційного Суду України. Позитивно слід оцінити здійснений дисертантом правовий аналіз еволюції законодавчого регулювання процедури добору суддів Конституційного Суду України, що дозволило виокремити основні етапи її розвитку та виявити тенденції трансформації відповідного правового інституту (с. 73-75).

У *Розділі 2* дисертаційного дослідження автор ґрунтовно аналізує теоретичні аспекти процедури добору суддів органів конституційної юрисдикції. Дисертант в цьому розділі зупинився на детальному правовому аналізі кожного етапу конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. Особливу увагу привертає комплексне дослідження діяльності Дорадчої групи експертів та інших учасників процедури, що свідчить про

глибоке розуміння інституційної складової досліджуваного питання.

Цікавим є також розгляд дискреційних повноважень суб'єктів добору та їх впливу на забезпечення об'єктивності й неупередженості конкурсних процедур. Змістовною перевагою дослідження в цьому питанні є детальний аналіз фактів, які стали підставою для визнання кандидатів такими, що не відповідають критерію високих моральних якостей, на підставі обґрунтованих сумнівів у їх добросовісності з боку Дорадчої групи (с. 112-114).

У *Розділі 3* дисертаційної роботи досліджено проблемні аспекти функціонування процедури добору суддів Конституційного Суду України та визначено напрями її вдосконалення.

Заслуговують на увагу сформульовані дисертантом пропозиції щодо вдосконалення законодавства, зокрема в частині підвищення прозорості конкурсних процедур, уточнення критеріїв оцінювання кандидатів, розширення можливостей судового контролю за рішеннями суб'єктів добору. Окремо варто відзначити звернення автора до сучасних викликів, пов'язаних із впливом цифрового середовища на процедуру добору суддів, що свідчить про прагнення дисертанта враховувати новітні тенденції розвитку правової реальності (с. 173–185). Імпонує те, що дисертант вийшов за межі нормативно-доктринального аналізу та здійснив опрацювання значної частини матеріалів конкретних співбесід із кандидатами на посади суддів Конституційного Суду України в окремі роки.

У *Висновках* дисертаційної роботи узагальнено основні результати проведеного наукового дослідження, які відзначаються логічністю, послідовністю та відповідають поставленим меті і завданням.

Новизна та достовірність наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні окремих нових теоретичних положень, висновків та рекомендацій щодо питань процедури добору суддів Конституційного Суду України.

Заслуговує на увагу дослідження еволюції конституційно-правового регулювання добору суддів Конституційного Суду України.

Здобувач переконливо аргументує щодо положення про те, що етапи оцінювання Дорадчою групою критерію високих моральних якостей кандидатів у судді Конституційного Суду України складають послідовну сукупність процесуальних та аналітичних дій: 1) ініціювання процедури та первинний збір даних; 2) самостійний збір і аналіз інформації; 3) комунікація з кандидатом; 4) здійснення оцінювання та ухвалення рішення; 5) оформлення результатів.

Слід позитивно відзначити, що дисертант звертає увагу на те, що отримана Дорадчою групою інформація з інтернет-середовища може бути лише допоміжним джерелом, але не самодостатнім доказом відповідності чи невідповідності кандидата у судді Конституційного Суду України високим моральним якостям. Така інформація потребує критичної оцінки, перевірки з інших джерел і зіставлення з реальною професійною діяльністю, рішеннями, поведінкою та репутацією особи. Відповідно, інтернет-середовище не може розглядатися як безумовно надійний критерій оцінки моральних якостей кандидата у судді Конституційного Суду України, а лише як один з елементів комплексного та збалансованого підходу до формування висновку.

Аналіз дисертаційної роботи, наукових статей та матеріалів науково-практичних конференцій, опублікованих дисертантом, дає підстави для висновків, що О.О. Гончар ґрунтовно дослідив доктринальну базу, національне законодавство, практику добору суддів Конституційного Суду України та практику добору суддів органів конституційної юрисдикції інших країн світу. Основні положення дисертації, які виносяться на публічний захист, повною мірою представлені в 12 публікаціях дисертанта.

Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дослідженні елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та методико-прикладні положення. Обсяг, кількість і якість друкованих праць відповідають вимогам до публікацій основного змісту

дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії та надають авторові право публічного захисту дисертаційної роботи.

Практичне значення дисертаційного дослідження О.О. Гончара полягає у тому, що сформульовані в роботі положення та пропозиції поглиблюють уявлення про інститут добору суддів Конституційного Суду України та можуть бути використані у: науково-дослідній роботі, правотворчості, правозастосуванні, в освітньому процесі та в інформаційно-аналітичній сфері.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним дослідженням О.О. Гончара, всі сформульовані положення та висновки наукового дослідження обґрунтовано на основі власних досліджень та зроблено посилання на наукові праці дисертанта, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. Усі праці дисертанта, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації, пов'язаними з темою дисертаційного дослідження та розкривають його зміст. Дисертаційне дослідження та публікації автора виконані на належному науковому рівні, наукова новизна, висновки, їх обґрунтованість, рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності відповідають вимогам, що висуваються до праць такого рівня.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи та відзначаючи належний рівень підготовки дисертаційної роботи та належний рівень наукової новизни результатів дослідження Олега Олександровича Гончара доцільно виокремити низку спірних та суперечливих положень дисертації, що мають стати предметом дискусії під час публічного захисту.

1. Дискусійним видається підхід дисертанта до визначення ролі інформації з інтернет-середовища у процедурі оцінювання кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. З одного боку, автор дослідження обґрунтовано наголошує на допоміжному характері такої інформації, однак з іншого – у дослідженні фактично демонструється значний вплив такої інформації на формування висновків Дорадчої

групи експертів. Така подвійність підходу потребує додаткового уточнення: чи не призводить фактичне використання цифрового контенту до його трансформації з допоміжного у визначальний критерій оцінювання? Крім того, залишається відкритим питання щодо процесуальних гарантій перевірки достовірності такої інформації та недопущення її маніпулятивного використання.

2. Дискусійним видається питання співвідношення дискреційних повноважень суб'єктів добору суддів Конституційного Суду України та принципу правової визначеності. Автор обґрунтовує необхідність збереження певного обсягу дискреції як умови ефективності конкурсних процедур, однак недостатньо уваги приділяє ризикам її надмірного розширення. Зокрема, потребує додаткового аналізу питання щодо меж такої дискреції та механізмів її контролю, з огляду на необхідність запобігання можливим зловживанням та забезпечення прозорості процедур добору суддів.
3. Дисертант в роботі та п.7 висновків обґрунтовує доцільність розширення переліку вимог для кандидатів у судді Конституційного Суду України, зокрема, щодо освітнього рівня та можливого запровадження квот для фахівців за спеціальністю «міжнародне право». Таке запропоноване положення викликає науковий інтерес у контексті питання: чи не суперечитиме запровадження подібних квот принципу рівності кандидатів та конкуренції та чи не призведе це до надмірного формалізму щодо формування складу Конституційного Суду України?

Наведені вище запитання та зауваження мають уточнюючий та рекомендаційний характер, сприяють науковій полеміці, не заперечують наукових досягнень дисертації Олега Олександровича та не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам МОН України.

Враховуючи вищенаведене, є підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Гончара Олега Олександровича на тему: «Процедура

добору суддів Конституційного Суду» є самостійним завершеним науковим дослідженням, результати якого створюють фундамент для подальших наукових розробок проблематики конституційного права щодо проблемних питань процедури здійснення добору суддів Конституційного Суду України, що надає змісту дисертаційної роботи перспективного значення.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», а за своєю актуальністю, ступенем новизни, побудовою та способом вирішення поставлених завдань, теоретичним та практичним підґрунтям та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам пунктів 6,7,8,9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними, згідно Постановою Кабінету Міністрів України № 431 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор – Гончар Олег Олександрович за підсумками публічного захисту заслуговує на присудження ступеня вищої освіти доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри публічного права

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Олена БІЛОСКУРСЬКА

